

Günümüze Yalnız Resimleri Kaldı!..

Dodolar

Eski bir bedduada şöyle denir: "Canının derdine düşecek kadar kötü günler göresin". Herhalde bu bedduaya dodolar da uğradı. Günün birinde yaşadıkları adaya elleri sopalı Hollandalı denizciler çıkageldi.

Önceleri hiçbir düşmanla karşılaşmamıştı dodolar. Ellerinde sopaları da olsa bu denizcilerden korkmak için bir neden bulamadılar. O andan itibaren dodolar için kötü günler başladı. Gerçekte dodoların yaşadıkları bir süre sonra kötülüğün de ötesine geçti. Onlar canlarından vazgeçtiler, soylarını kurtarma savaşımına giriştiler. Ne yazık ki bu savaşımı yitirdi dodolar. Bugün onları görmek için binlerce kilometre uzakta, bir zamanlar neşe içinde yaşadıkları Mauritius adasına gitseniz bile, adada bir tek dodo göremezsiniz. Çünkü evrimin dodolara uygun gördüğü vücut yapısı bir süre sonra onların zararına olmaya başladı. Artık onları yalnızca resimlerde görüyoruz.

Peki nasıl bir şeydir dodolar? Neye benziyorlar? Bu soruları yanıtlayacağız. Ama dodoların da yaşadığı adalarda yaşam nasıl ortaya çıkmış, önce bunu bir anlayalım. Anlayalım ki, hem evrimin dodolara uygun gördüğü vücut yapısını hem de bu yapının nasıl olup da dodoların zararına yol açtığını öğrenelim.

Adalarda Canlı Yaşam Nasıl Doğdu?

Köken bakımından kıtaya bağlı ve okyanuslarda oluşmuş iki ada tipi vardır. Kıtaya bağlı olan adalar, az ya da çok zaman önce bir kara parçasından ayrılmışlardır. Denize bağlı olanlarsa hiçbir zaman bir kıtaya yakın olmamışlardır. Bunlar mercanlar ya da volkanlardan doğrudan doğruya okyanuslarda oluşmuşlardır. Kıtasal adalar, ayrıldıkları kıtaya ait birçok hayvan türünü ve onların kalıntılarını taşıyarak içlerinde barındırır. Ayrıca, ayrıldıkları kıtaya yakın olduklarından bazı hayvanların bu adalara gelmeleri çok kolay olur. Okyanuslarda oluşmuş adalardaysa, ada oluşuktan sonra o adaya hayvanlar gelmeye ya da getirilmeye başlar. Genellikle adalara kendiliklerinden gidenler, uçma yeteneği olan hayvanlardır; yani kuşlardır. Birtakım küçük hayvanlarsa, larva ya da erginlerinin, ağaç parçaları gibi suda yüzen cisimler üzerinde yolculuk yapmalarıyla adaya gidebilirler. Ama adalar nasıl oluşurlarsa oluşsunlar, üzerinde kalan ya da oraya göçen bireylerin sayısı azdır. Bir ada, bir kıtadan ne kadar uzaktaysa oraya sürüklenen belli bir türe özgü bireylerinin sayısı da o oranda azdır. Hem kalabalık bulunan türdeşlerinden ayrıldıkları için, hem de sayıca çok az olduklarından oldukça hızlı bir biçimde farklılaşırlar. Zamanla bu farklılaşma durumu giderek fazlalaşır. Dodoların akrabaları olan güvercinlerden farklı olmaları da bu söylediklerimize güzel bir örnektir.

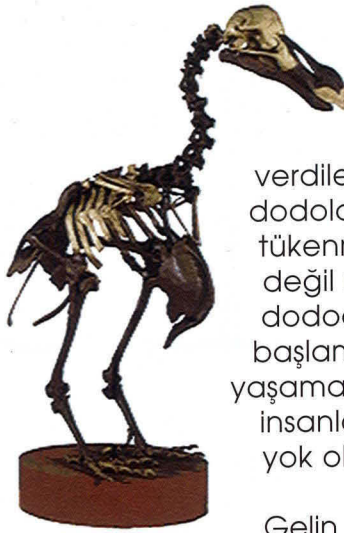
Dodoların Acıklı Öyküsü

Güvercinleri bilirsiniz. Gagaları kısa, zayıf yapılı ve ucu hafifçe aşağıya doğru kıvrılmış; orta uzunlukta ama sivri kanatlarıyla oldukça iyi uçabilen kuşlardır. Güvercinler takımının üç ailesi vardır. Bu üç aileden birinin adı Raphidae'dir. Bizim dodolarımızın da Raphidae ailesine dahil, Afrika'daki meyve yiyen güvercinlerden evrimleştiği sanılmaktadır. Bir zamanlar bir yolla Afrika yakınlarındaki Mauritius adasına gelmiş, orada tümüyle avcılardan uzak tehlikesiz bir ortamda yaşamaya başlamışlardır.

Dodo, hindiden biraz daha büyük bir kuştur. Yaşadığı ortamda yiyecekler boldu. Avcı da yoktu. Bu nedenle uçuş yeteneğini yitirmişti. Uçabilmenin gerektirdiği kilo sınırı vardır. Bu sınır ortadan kalkınca, bir kuş uçamayan bir deve de dönüşebilirdi. Ama dodoların birer tembel dev olduklarını söyleyemeyiz. Bir ergin dodonun ağırlığının 20-23 kilo arasında, boyunun da 70 cm kadar olduğu söylenir.

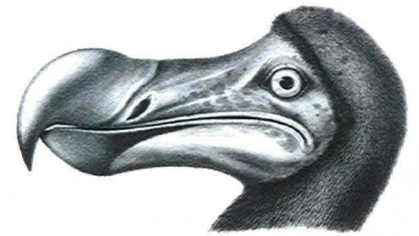
Evrin geçirmiş, kanatları uçuş yeteneğini yitirmiş ve güdük kalmıştı. Bacakları kuvvetliydi; ama hızlı koşmaya hiç elverişli değildi; fazla kısaydı. Bu yüzden yalpalaya yalpalaya yürürdü dodolar. Gagasının ucu tıpkı akrabaları gibi kıvrıktı. Ayakları dört parmaklıydı. Kuyruk telekleri kıvrıkcıktı. Bütün endamıyla bir şemsiye gibi arkasında dururdu. Dodolar yuvalarını yaprak yığınları üzerine yaparlardı. Dodoların tam anlamıyla kuşbeyinli(!) ya da aptal oldukları söylenir! Belki de denildiği gibi aptal kuşlardı dodolar. Ama soylarının tükenmesine aptallıkları değil, 1600'lerde adaya gelen eli sopalı denizciler ve getirdikleri fare, maymun ve domuz gibi hayvanlar neden oldu. Bu hayvanlar da

tıpkı insanlar gibi,
dodoların yaprak
yığınları

üzerindeki, korunaksız yuvalarına çok zarar verdiler. İşte bu nedenlerle dodoların soyu 1660 yıllarında tükenmeye yaklaştı. Ne kadar ilginç değil mi, 60 yıl gibi kısa bir sürede dodocukların tükenmeye başlaması. Eskiden insanların yaşamadığı Mauritius adasına insanların ayak basmasıyla birlikte yok olmaya başlayan bir tür...

Gelin, dodolarla insanlar nasıl karşılaştı, dodoların soyu nasıl tükendi, bu acıklı olayı hayallerimizde canlandıralım: 1507 yılına değin insanlar, yeryüzünde Mauritius diye bir ada olduğunu bilmiyorlardı. Bir gün denizciler bu adayı keşfettiler. Karaya ayak bastılar. Çoğu yorgun ve açtı. Yaprakların üzerine sere serpe yayılmış, bir grup hayvanı görünce şaşırdılar. Önce biraz ürktüler ve korktular, acaba bu hayvanlar onlara zarar verebilir miydi? Ama açlık duygusu onların korkularını yendi. Eğer onları avlarsa, açlıklarını bastırabilirlerdi. Bunun için gemicilerden biri kuşlara doğru sinsice yaklaştı. Ayaklarının bastığı yerdeki yapraklar onun sessiz olmasını engelliyordu. Bir ara dodolardan biriyle göz göze geldi. Ama dodo istifini hiç bozmadı. Gemicici, hindiye benzeyen bu yaratık için salak mıdır nedir diye düşündü içinden. Sopasını kaldırdı, var gücüyle kendisine "hoş geldin şöyle buyur" dercesine bakan dodonun kafasına indiriverdi. İşte böylece başladı dodoların yok oluşu.

Dodolar gemicilere çok kolay av oldular. İlk günden yüzlerce dodo avlandı. Avlanan dodoların bir bölümü oracıkta, adada yakılan ateşlerin üstünde pişirildi; bir bölümü de yol boyu tüketilmek üzere gemilere taşındı.

1600'lere gelindiğinde adada çok şey değişmişti. Adada artık insanlar ve getirdikleri hayvanlar yaşıyordu. 1681'de adada bir tek dodo bile kalmamıştı. Bütün dodolar 81 yıl içinde tüketilmişti.